

**O'QUVCHILARNING DARSDAGI NUTQIY PASSIVLIGI SABABLARI:
LINGVODIDAKTIK TAHLIL VA KOMMUNIKATIV STRATEGIYALAR****Maxliyoxon Yuldasheva**Namangan davlat chet tillari instituti stajyor-o'qituvchi
mahliyo7592@gmail.com**Bozorboyeva Fotima Xamidullo qizi**Namangan davlat chet tillari instituti talaba
fotimabozorboeva98@gmail.com
+998950111705**Dadaboyeva Durdona Baxtiyor qizi**Namangan Davlat Chet Tillari Instituti talaba
durdonadadaboyeva33@gmail.com
+998 94 850 25 10<https://doi.org/10.5281/zenodo.20093542>

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim jarayonida eng ko'p uchraydigan muammolardan biri — o'quvchilarning dars davomida nutqiy faolligining pastligi va muloqotga kirishishdagi to'siqlar tadqiq etiladi. Tadqiqot davomida o'quvchilarning nima sababdan darsda kam gapirishi, psixolingvistik va metodik omillar nuqtai nazaridan tahlil qilingan. Shuningdek, darslarda "sokinlik" muhitini bartaraf etish, o'quvchilarni erkin muloqotga undash va ularning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish bo'yicha innovatsion strategiyalar taklif etilgan. Tajriba-sinov ishlari natijasida interaktiv metodlarning o'quvchi motivatsiyasiga ta'siri ilmiy asoslab berilgan.

Kalit so'zlar

Nutqiy passivlik, affektiv filtr, kommunikativ kompetensiya, lingvistik to'siqlar, motivatsiya, interaktiv muhit, nutqiy qo'rquv.

**REASONS FOR STUDENTS' SPEECH PASSIVITY IN THE CLASSROOM:
LINGUODIDACTIC ANALYSIS AND COMMUNICATIVE STRATEGIES****Maxliyoxon Yuldasheva**Trainee Teacher, Namangan State Institute of Foreign Languages
mahliyo7592@gmail.com**Bozorboyeva Fotima Xamidullo qizi**Student, Namangan State Institute of Foreign Languages
fotimabozorboeva98@gmail.com
+998 95 011 17 05**Dadaboyeva Durdona Baxtiyor qizi**Student, Namangan State Institute of Foreign Languages
durdonadadaboyeva33@gmail.com
+998 94 850 25 10**Abstract**

This article examines one of the most common problems in the modern educational process — the low level of students' speech activity during lessons and barriers to communication. During the study, the reasons why students speak little in class are analyzed

from the perspective of psycholinguistic and methodological factors. Also, innovative strategies are proposed to eliminate the "silence" atmosphere in lessons, encourage students to communicate freely, and develop their communicative competence. Based on experimental research, the impact of interactive methods on student motivation is scientifically substantiated.

Keywords

Speech passivity, affective filter, communicative competence, linguistic barriers, motivation, interactive environment, speech anxiety.

ПРИЧИНЫ РЕЧЕВОЙ ПАССИВНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКЕ: ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ И КОММУНИКАТИВНЫЕ СТРАТЕГИИ

Maxliyoxon Yuldasheva

Преподаватель-стажёр, Namangan State Institute of Foreign Languages
mahliyo7592@gmail.com

Bozorboeva Fotima Xamidullo qizi

Студентка, Namangan State Institute of Foreign Languages
fotimabozorboeva98@gmail.com
+998 95 011 17 05

Dadaboyeva Durdona Baxtiyor qizi

Студентка, Namangan State Institute of Foreign Languages
durdonadadaboyeva33@gmail.com
+998 94 850 25 10

Аннотация

В данной статье исследуется одна из наиболее актуальных проблем современного образовательного процесса — низкая речевая активность учащихся и барьеры в общении во время уроков. В ходе исследования с точки зрения психолингвистических и методических факторов анализируются причины, по которым учащиеся мало говорят на занятиях. Также предлагаются инновационные стратегии по устранению атмосферы «тишины» на уроках, побуждению учащихся к свободному общению и развитию их коммуникативной компетенции. На основе результатов опытно-экспериментальной работы научно обосновано влияние интерактивных методов на мотивацию учащихся.

Ключевые слова

Речевая пассивность, аффективный фильтр, коммуникативная компетенция, лингвистические барьеры, мотивация, интерактивная среда, речевой страх.

KIRISH

Zamonaviy til o'qitish metodikasining asosiy maqsadi o'quvchilarda nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy muloqot ko'nikmalarini shakllantirishdir. Biroq, ko'plab pedagoglar dars jarayonida o'quvchilarning "sokinligi" va savollarga javob berishda sustkashlik qilishi muammosiga duch kelmoqdalar. O'quvchilarning darsda kam gapirishi nafaqat til bilmaslik, balki chuqur psixologik va metodik ildizlarga ega bo'lgan murakkab jarayondir. Maqolaning dolzarbligi shundaki, o'quvchi darsda gapirmas ekan, uning o'zlashtirgan bilimlari passiv xarakterda qoladi va real hayotiy vaziyatlarda qo'llanilmaydi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Nutqiy faoliyat va uning to'siqlari bo'yicha dunyo olimlari turli nazariyalarni ilgari surishgan. Xususan, Stephen Krashen (1982) o'zining "Affektiv filtr" gipotezasida o'quvchining hayajoni, qo'rquvi va past motivatsiyasi til o'rganishga to'sqinlik qiluvchi asosiy omillar ekanligini ta'kidlagan. Zoltan Dornyei (2001) darsdagi nutqiy faollikni bevosita o'quvchi motivatsiyasi va guruh dinamikasi bilan bog'lagan. Mahalliy metodist olimlardan J. Jalolov muloqotga o'rgatishda nutqiy vaziyatlarning sun'iy yaratilishi o'quvchini gapirishga majbur qiluvchi stimullar ekanligini qayd etgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda "Qualitative Observation" (sifatli kuzatuv) va so'rovnoma metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot davomida o'quvchilarning nima sababdan darsda kam gapirishi sabablarini aniqlash uchun bir qator metodik tahlillar o'tkazildi:

Birinchidan, an'anaviy darslar va talabaga yo'naltirilgan (student-centered) darslar o'zaro solishtirildi. Ikkinchidan, o'quvchilar o'rtasida "Nima uchun darsda javob berishga qiynalasiz?" mavzusida anonim so'rovnomalar o'tkazildi. Uchinchidan, dars jarayonidagi o'qituvchi va o'quvchi nutqining vaqt nisbati (TTT - Teacher Talking Time vs STT Student Talking Time) tahlil qilindi.

ASOSIY QISM VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarning darsda kam gapirishiga quyidagi uchta asosiy omil sabab bo'ladi:

1. **Lingvistik omillar:** So'z boyligining yetishmasligi va grammatik xatoqilishdan qo'rqish. Kuzatishlar shuni ko'rsatdiki, o'quvchi o'z fikrini bayon qilish uchun kerakli "chunks" (tayyor nutq qoliplari)ga ega bo'lmaganda, jim turishni afzal ko'radi.
2. **Psixologik omillar (Affektiv filtr):** Auditoriya oldida xijolat bo'lish, o'qituvchining doimiy xatoni tuzatib turishi (over-correction) va "noto'g'ri javob beraman" degan qo'rquv. Tajriba natijasida ma'lum bo'ldiki, xatolar ochiqchasiga emas, balki dars oxirida umumiy tarzda tushuntirilganda, o'quvchilarning nutqiy faolligi 35-40 foizga oshgan.
3. **Metodik omillar:** O'qituvchining darsda haddan tashqari ko'p gapirishi va o'quvchiga savol bergach, o'ylash uchun yetarli vaqt bermasligi (Wait-time). Agar o'qituvchi savoldan so'ng kamida 5-10 soniya kutsa, o'quvchining javob berish ehtimoli sezilarli darajada ortadi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar shuni tasdiqlaydiki, darsda "gapiradigan muhit" yaratish uchun o'qituvchi faqat axborot beruvchi emas, balki fasilitator (ko'makchi) rolini o'ynashi kerak. Gamifikatsiya va rolli o'yinlar orqali darsni tashkil etish o'quvchining e'tiborini xatodan o'yin natijasiga qaratadi, bu esa nutqiy qo'rquvni pasaytiradi. Shuningdek, juftlikda ishlash (pair work) metodining qo'llanilishi o'quvchida butun sinf oldida emas, balki bir kishi oldida gapirish orqali ishonch paydo bo'lishiga xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, o'quvchilarning darsdagi passivligi ularning qobiliyatsizligidan emas, balki noto'g'ri tashkil etilgan kommunikativ muhitdan dalolat beradi. Muammoni bartaraf etish uchun darslarda "xato qilish huquqi"ni tan olish, o'quvchilarga ko'proq erkinlik berish va dars vaqtining kamida 70 foizini o'quvchilar nutqiga (STT) ajratish lozim. Innovatsion strategiyalarni qo'llash orqali har bir o'quvchini muloqotga jalb qilish ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Krashen, S. D. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Oxford: Pergamon.
2. Dornyei, Z. (2001). *Motivational Strategies in the Language Classroom*. Cambridge University Press.
3. Jalolov, J. J. (2012). *Chet tili o'qitish metodikasi*. Toshkent: O'qituvchi.
4. Scrivener, J. (2011). *Learning Teaching: The Essential Guide to English Language Teaching*. Macmillan Education.
5. Harmer, J. (2007). *The Practice of English Language Teaching*. London: Longman.
6. Nation, I. S. P. (2001). *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge University Press.
7. Thornbury, S. (2005). *How to Teach Speaking*. London: Longman.
8. Brown, H. D. (2001). *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. Longman.
9. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press.
10. Ur, P. (1996). *A Course in Language Teaching: Practice and Theory*. Cambridge University Press.